

FÖREBYGGA PROBLEMATISK SKOLFRÅNVARO

Systematiskt arbete för att främja skolnärvaro
och förhindra långvarig frånvaro

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Malin Gren Landell
!skolan

SAKNAD!
Uppmärksamma elevers
frånvaro och agera

Malin Gren Landell
**FRÄMJA
NÄRVARO**
Att förebygga skolfrånvaro

INSA'S
KONCEPT
School Absenteeism

INSA
International Network
for School Attendance
www.insa.network

Vanliga konsekvenser av skolfrånvaro

- Ängest, oro
- Depression
- Sömnbesvär
- Droganvändning eller missbruk
- Värkproblem
- Stukad självkänsla
- Sämre skolresultat än elever med hög närvaro
- Risk för studieavbrott

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

TVÅ HUVUDUPPGIFTER

FRÅN FÖRSKOLA TILL GYMNASIUM

För att förebygga frånvaro,
skolmisslyckande och psykisk ohälsa

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

---

1. Uppmärksamma frånvaro/närvaro
2. Kartlägga orsaker till frånvaro

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

---

1. UPPMÄRKSAMMA FRÅNVARO

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Missad undervisning

- 10-19 % frånvaro under 20 veckor = ca 2-4 veckor eller ½ till 1 dag/vecka under 1 termin
- ½ dag/vecka = 2 skoldagar/månad = 20 skoldagar på ett år

Elever går 178 dagar i skolan och är lediga 187 dagar

- Ströfrånvaro inkörsport till långvarig frånvaro
- Långvarig ogiltig frånvaro börjar ofta med giltig frånvaro

Elever ska vara saknade av skolan

- Att ha koll på frånvaro är en viktig åtgärd i sig som förmedlar att vi saknar eleven och att vi är intresserade av varför eleven är borta
- Frånvaro/närvaroregistrering handlar om att se eleven
- Det är inte en administrativ handling utan mening

Malin Gran Landell www.granlandellskolan.se

Frånvaro på elevnivå och skolnivå

- Närvarorutiner
  - Ska vara kända för lärare, vårdnadshavare och elever
  - Ska var meningsfulla – tydliggör syftet med att uppmärksamma närvaro/frånvaro
  - Ändra rutinerna om de inte används eller inte ger önskvärd effekt
  - Rutin för sjukfrånvaro/anjmald frånvaro
- Analysera frånvaromönster på skolan och koppla till åtgärder
- Ge återkoppling till skolpersonal, vårdnadshavare och elever – involvera!

Malin Gran Landell www.granlandellskolan.se

Skolutveckling genom frånvarokoll

- När vi identifierar frånvaro kan orsakerna till frånvaro upptäckas, och vi får bättre möjligheter att sätta in rätt åtgärder
- Ger grund för analys av orsaker på skolnivå och inriktning för skolornas närvarofrämjande och frånvaroförebyggande arbete
- Det krävs tillförlitlig frånvarouppteckt – att *alla* lektioner registreras för *alla* elever

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

HUR UPPMÄRKSAMMAR NI FRÅNVARO OCH NÄRVARO?

Vilka utmaningar finns?

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

NÄRVAROKULTUR

Inte bara närvarorutiner

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Skapa närvarokultur

- Prata närvaro med varandra i skolan, med elever, med föräldrar
- Signalera vikten av närvaro, ifrågasätt frånvaro och höj på ögonbrynen, tell the parents
- Ta alltid upp frånvaro/ närvaro på utvecklingssamtal, koppla till skolresultat, självkänsla, hälsa
- Arbetar all personal utifrån samma inställning?
- Uppmärksammar vi bara "våra" elever eller hjälper vi varandra?

HUR SKAPAR NI NÄRVAROKULTUR PÅ ER SKOLA?

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

---

2. KARTLÄGGA ORSAKERNA

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Risikfaktorer/orsaker i samverkan

- Inte en förklaring till frånvaro utan FLERA olika faktorer som ÖMSESIDIGT påverkar varandra
- Vilka faktorer och hur de samverkar, varierar från person till person
- Ofta finns en utlösande faktor och sedan vidmakthålls frånvaron av andra faktorer

FRÅNVARO SKAPAR FRÅNVARO

”Där kommer hon som aldrig är här”

Malin Gren Landstift www.grenlandstiftskolan.se

Lagändring från 1 juli 2018

- **7 kap 19 a §** Om en elev har upprepad eller längre frånvaro, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, ska rektor se till att frånvaron skyndsamt utreds. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan.
- Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.
- När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. *Lag (2018:608).*

<https://svenskskolfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2018-05/SFS2018-608.pdf>

Lagändring från 1 juli 2018, gymnasiet

15 kap 16 § skollagen. Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är frågan om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Malin Gren Landstift www.grenlandstiftskolan.se

Bred, systematisk kartläggning

- Frågor på alla riskområden

Viktigt att inte i förväg bestämma sig för en orsak (och lösning)

- Intervju med eleven och föräldrar var för sig om skola, vänner, familj, hälsa och mående
- Hypotespröva – involvera eleven och vårdnadshavare – känner sig lyssnade på
- Skaffa omedelbart samtycke att samla ev dokumentation och kunskap bakåt i tiden

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Exempel på skolfaktorer

- Bristande uppmärksamhet på närvaro/frånvaro
- Undervisningen upplevs för svår eller för lätt eller omotiverande
- Bristande anpassning till funktionsnedsättning
- Svag/dålig relation lärare – elev
- Kränkning, diskriminering, mobbning
- Stökig skolmiljö – otryggt, svårt att få hjälp
- Närvarokonkurrens
- Hältimmar
- Förflyttningar
- Skolövergångar

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Exempel på familjefaktorer

- Psykiska besvär, somatisk sjukdom eller missbruk hos förälder
- Ekonomiska faktorer
- Svagt stöd för skolgången från vårdnadshavare
- Låg tilltro hos vårdnadshavare att få ungdomen till skolan
- Överbeskyddande förälder

Kraftfull problematik ställs mot försvagad föräldraresurs

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Exempel på andra sociala faktorer

- Gruppträck från kompisar – känna gemenskap
- Del i antisocialt beteende – identitetsskapande
- Bristande känsla av skoltillhörighet/anknytning (dvs att skolan upplevs ha ett värde, känna sig respekterad av skolpersonal, engagera sig i skolarbetet, trygg i skolan)
- Kulturella/religiösa skäl

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Individfaktorer – hälsa och inlärning

- Nedstämdhet, depression
- Oro, ångestbesvär
- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- Inlärningssvårigheter
- Somatisk sjukdom – diabetes, astma, allergi, värk
- Psykisk ohälsa efter negativa livshändelser

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

FRÅGOR ATT TA HEM

Hur kartlägger er skola orsaker till frånvaro?
 Hur görs återkoppling till elev av analysen av kartläggningen?
 Ge varandra exempel på åtgärder ni har satt in utifrån kartläggning och analys av kartläggningen

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

FRÄMJA NÄRVARO

Malin Gren Landstift www.grenlandstiftskolan.se

Skolmiljöns starka betydelse

- Fysisk, social och pedagogisk miljö som främjar:
  - Trygghet
  - Goda relationer med vuxna och jämna
  - Demokrati
  - Motivation till skolgång
  - Delaktighet
  - Höga förväntningar på lärande
- Identifiera vad er skola gör för att främja närvaro

Malin Gren Landstift www.grenlandstiftskolan.se

Närvarofrämjande pedagogisk miljö

- Motiverande undervisning – rätt nivå, tydligt mål, tydlig inledning och avslutning av lektion, syfte och relevans
- Undvika icke-lärlärd undervisning och för mycket självständigt arbete
- Sammanhållna skoldagar
"Skolarbetet ska förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar." Skolförordningen (2011:185)
- Minimera/undvika förflyttningar
- Systematisk överlämning vid skolbyten
  - Ansvar på den avlämnande skolan att lämna över relevant information för att eleven ska utvecklas mot utbildningens mål [Stödmaterial Överlämningar 2019](#) (Skollagen 3 kapitlet 12 g 5)

Malin Gren Landstift www.grenlandstiftskolan.se

Tillgänglig lärmiljö

- Rätt anpassning till funktionsnedsättning, t.ex. tillgång till hjälpmedel, lättillgängliga hjälpmedel och inbyggda anpassningar
- Det finns så mycket som går att göra väldigt enkelt!
- SPSM DATE lärmaterial <https://www.spsm.se/date-larmaterial/>

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Fysisk miljö

- God ljud- och ljusmiljö
- Omsorg om miljön – rent
- Skapa plats, utrymme
- Lokalers placering och utformning
- Trivsel, känna sig hemma
- Involvera eleverna i utformningen

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Socialt klimat

- Trygghet och goda relationer mellan elever och mellan lärare och elev
- En jämlik miljö fri från kränkning och diskriminering
- Vuxna bland eleverna – socialpedagog, fritidsledare/pedagoger, skolvård/vårdinna, elevassistenter, vaktmästare, elevhälsans personal, "killen i cafét"

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Elevers inflytande och delaktighet

- Elevhälsa och ledning i samarbete med elevråd
- Värna elevskyddsombuden
- Använd resultat från hälsosamtal, enkäter osv
- Återkoppla till elever och skolpersonal

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Öka motivation till skolgång (och närvaro) genom studie- och yrkesvägledning

- Bristande motivation en orsak till frånvaro
- Alldeles för få SYV och studie- och yrkesvägledning inte integrerat
- Samtal för sent, först när eleven står inför att hoppa av.
- Skolor som använder SYV aktivt, upplever det hjälpa elever till närvaro

[Karriärvägledning](#) Slutbetänkande statlig utredning januari 2019

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

FÖREBYGGA FRÅNVARO

Undanröja eller minska riskfaktorer

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

Hantera sociala problem

- Uppmärksamhet på hedersrelaterad problematik
- Kunskapsfokus för barn i samhällets vård
- Stöd till föräldrar och familjer
- Sanera livssituationen från stress, konflikter, utsatthet
- Stöd till fritidsaktiviteter

Samarbete med hemmet

- Stöd och engagemang från föräldrar till barnet, bl.a. genom bra relation mellan skola och hemmet
- Betona närvaroansvar/intresse
- Strukturerat föräldraskapsstöd
- Utveckla tilltro till föräldraförmåga

Hantera situationer kring oro och rädsla

- Till exempel bestämda platser under första månaden av terminen
- Se över hinder vid förflyttningar
- Prov - skriva enskilt, träna att skriva prov etc
- Se över hinder att delta i idrottslektionerna
- Fundera över grupparbeten kan göras på ett sätt som inte hindrar elever från att gå till skolan

Malin Gran Landstam www.grantandefskolan.se

Insatser på gymnasiet

- Studiestöd (ämnesstöd, studieteknik)
- Studie- och yrkesvägledning
- Förstärkt mentorskap (relation, strukturstöd, vägledning)
- Motivationshöjande insatser
- Samverkan

VAR REALISTISKA
HA HÖGA FÖRVÄNTNINGAR
HITTA TÅLAMODET
UPPMÄRKSAMMA DET POSITIVA
VAR INTE FLATA

Stöd

- Morgoncheck
- Strukturstöd: både i skolan och i hemmet
- Skjuts till skolan
- Stöd till och på lektioner
- Stöd vid kontakter på skolan
- Sällskap till lunch
- Samtal

VAR REALISTISKA
HA HÖGA FÖRVÄNTNINGAR
HITTA TÅLAMODET
UPPMÄRKSAMMA DET POSITIVA
VAR INTE FLATA

Hur säkra ansvarsfördelningen kring skolfrånvaro så att elever får det stöd de har rätt till?

Matti Gret Ländell www.gretlandellskolan.se

Elevehälsans viktiga roll

- Elevehälsan måste utformas så att den kan jobba som den främst ska – förebyggande och hälsofrämjande
- Vara tillgänglig, synlig och integrerad i skolan – nära lärare och elever
- Vara proaktiv och kunskapsstark för att förebygga mobbning, missbruk och livsstilsrelaterad ohälsa
- Tillsammans med skolledning bygga struktur för samverkan
- Bidra till systematiskt kvalitetsarbete, utvärdera förbättringar i närvaro och utvärdera närvaro ihop med skolresultat
- SYV ingår i elevehälsan
- Koppling till närvarofunktion

Berör frånvaro andra aktörer än skolan?

- JAA!!!
- 1) Early warning system
- 2) Konsekvenser och orsaker utanför skolan
  - Psykisk ohälsa
  - Värkproblem
  - Sömnproblem
  - Missbruk och annat antisocialt beteende

Hur organisera för en central samordning och stöd kring problematisk skolfrånvaro med kontakt och samverkan med barn och föräldrar?

Matti Gref Länstift www.greflandstiftskolan.se

Samverkan för närvaro

- *SKIFO (Skola och IFO) Stenungsunds kommun* – Enhet med pedagog, familjebehandlare och socialpedagog
- *Borås stad* – Samverkan mellan IFO, Borås Stad och BUP. Uppmärksammar frånvaro på lägstadiet
- *SamTid Katrineholms kommun* – Närvaroteam på elevhälsan, åk 5-8, socialpedagog och behandlingsassistent ingår. Tillgängligt även för fristående skolor
- *Upplands Väsby* – Skolservice från socialtjänsten till familjer/skolan
- *Team Agera Grästorps kommun* – elevhälsan utökats med personal från socialtjänst (inte specifikt för frånvaro)
- *Östersund* – mobilt team BUP, skola, socialtjänst
- *Örebro* - Samverkan regionen och fyra kommuner. Team som är stöd till verksamheterna (skolor, socialtjänst, BUP, häb, vuxensjuk etc) och blir inkopplade när familjer har många kontakter. Arbetar familjesystemiskt.

SAMVERKAN

"Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever, vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs."

---

*Hur få igång goda och fruktsamma
samarbetsformer mellan socialtjänst, BUP,
habiliteringen och skolan?*

Enas i synen på sjukskrivning

Enhetligt budskap till elever, patienter, klienter och
vårdnadshavare

Gemensam handlingsplan?

Matti Gret Ländell www.gretlandellskolan.se

**Välkomna på internationell konferens om skolnärvaro,
Oslo 16-18 oktober**

<https://www.insa.network/activities/next-insa-conference>
